

שיבוא אליהו הנביא! לשם מה? הרב מואיז נבון

במדבר פרק כה

(י) וַיְדַבֵּר יְקֹנֵק אֱלִמְשָׁה לְאָמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּרֶךְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: (יב) לָכֵן אָמַר הֲנִי נָתַן לֹא אֶת־בְּרִיתִי שְׁלוֹם:

ילקוט שמעוני תורה פרשת פינחס רמז תשעא

אמר רבי שמעון בן לקיש פינחס הוא אליהו, א"ל הקדוש ברוך הוא אתה נתת שלום בין ישראל וביני בעולם הזה אף לעתיד לבא אתה הוא שעתיד ליתן שלום ביני לבין בני שנאמר: הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' וגו' והשיב לב אבות על בנים, ...

משנה מסכת עדויות פרק ח משנה ז

- (1) אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו: הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בן ציון בזרוע ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב
 - (2) רבי יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק
 - (3) רבי שמעון אומר להשוות המחלוקת
 - (4) וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם
- שנאמר (מלאכי ג') הנני שולח לכם את אליה הנביא וגומר והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם:

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ב

אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד, יראה ממשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגו', ואינו בא לא לטמא הטהור, ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא לשום שלום בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים, ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו, וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים שתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו, ועל כל פנים אין סדור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בעניינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה, וכן לא יחשב הקצין, אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים, אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שבארנו.

כתר המלך [רבי כתריאל אהרן נאטאן, ליטא, 1846-1922] הלכות מלכים יב:

אמרו חכמים ... ונ"ל לומר כן דהנה איתא במדרש והובא בילקוט סוף מלאכי **ר' יהודה** אומר אם אין ישראל עושים תשובה אין נגאלין ואין עושין תשובה אלא מתוך צער וטלטול ומתוך שאין להם מחיה ואין עושים תשובה עד שיבא אליהו שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא מה כתיב אחריו והשיב לב וכו'.

ונ"ל לבאר דברי ר' יהודה כן דהנה איתא פלוגתא בגמ' דסנהדרין (דף צז ע"ב) בין **ר'** **אליעזר ור' יהושע**. **דר"א** אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין **ור"י** אומר בין כך ובין כך נגאלין אלא מעמיד להם מלך קשה וכו' ועושין תשובה. ומפרש המהרש"א ושאר מפרשים דמחולקים בזה **דר"א** ס"ל דבעי דוקא דישובו תשובה **מאהבה** ואז גם העונות נעשו כזכויות ויגאלו. **ור"י** אומר אף אם יעמיד להם מלך קשה ויעשו תשובה מיראה מ"מ נגאלו בתשובה כזו. ואפשר לומר **דר' יהודה** הכא ס"ל נמי כר' אליעזר דבעי תשובה מאהבה דוקא ואומר כן "ואין עושין תשובה" היינו מיראה "אלא מתוך צער וטלטול וכו'". אך מתוך תשובה כזו אין נגאלין ואומר "ואין עושין תשובה עד שיבוא אליהו" היינו תשובה מאהבה דיוכלו לזכות לגאולה הוא רק עד שיבוא אליהו וא"כ לפי דברי המדרש זה צריך ודאי לבוא אליהו הנביא מקודם להשיב ישראל ואח"כ יבוא משיח. אבל אם ישראל יהיו זוכין ויהיה דור שכולו זכאי ואז יבוא משיח תיכף ולא יצריך אליהו לבוא מקודם ויבוא אח"כ רק לעשות שלום במחלוקת הדינים והחכמים, ויבוא לאחר ביאת המשיח וכמו שבארנו לעיל בהל' נזירות המקרא "מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום" היינו שנאוה יהיה אשר המבשר לא יצטרך להשיב בתשובה רק **יבוא לעשות שלום בינינו**. ויהיה דור שכולו זכאי ויבוא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן:

~ תיקו: ת'שבי י'תרץ ק'ושיות ו'אבעיות ~

מלכים א פרק יז, א ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד ...

תוספות יום טוב מסכת עדויות פרק ח

שנאמר הנני שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב וגו' –
ל' הר"ב שעתיד לומר ברוח הקדש זה מבני בניו של זה. ולדברי ר"ש "אבות" אלו החכמים וכו'.
נראה לפרש שסובר הר"ב דהאי דתנן שנאמר "הנני וגו'" לא מדברי החכמים הוא אלא מדברי
המחבר המשנה. שהביא זה המקרא אחרי דברי כולם. לומר שמחלקותם הוא בזה הפסוק...
... רבי ישמעאל דריש מהאי קרא דלעיל דכתיב "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על
כל ישראל חקים ומשפטים", וכתיב בתריה "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב
אבות על בנים וגו'". כלומר על החקים והמשפטים ישוה לב אבות עם לב בנים שלא תהיה עוד
מחלוקת ביניהם. [ונראה לי דמהכא רגילין לומר דתיק"ו שאמרו בגמרא היא נוטריקון ת'שבי
י'תרץ ק'ושיות ו'אבעיות אף על פי שמשמעותה נ"ל "תהא קאי". כנוטריקון דדייתיקי. שפירש
הר"ב במשנה ז' בפ"ק דב"מ. וכלומר שהקושיא קאי ובמקומה עומדת].

פירוש "דייתיקי": צוואת שכיב מרע (חולה שתשש כח כל גופו עד שאינו יכול להלך על
רגליו והרי הוא מוטל על מיטתו) - שבה מצווה הוא כיצד לחלק את נכסיו לאחר מותו.
"דייתיקי" נוטריקון של: "דא תהא קאי", כלומר: זה יהא קיים ...

אנציקלופדיה תלמודית כרך ב, אליהו

התרתו את הספקות. במקומות רבים מצינו שאליהו מברר ספקות בהלכה. בשני אופנים באים
בירורים אלה: בדין ובמציאות. בדין, כגון לימוד בגזרה שוה, דרשות פרשיות ופסוקים, ולהשוות
המחלוקת בין חכמים בדברי תורה, ואמרו על ספק בדין: עד יבוא ויורה צדק לכם, היינו: עד
שיבוא אליהו ויורה אם מותר אם אסור, ויגלה גם טעמי הדינים שאמרו חכמים,

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד א אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר רבי
אמי: מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו - זה המניח ספר תורה ויוצא. רבי אבהו נפיק בין גברא
לגברא. בעי רב פפא: בין פסוקא לפסוקא מהו? תיקו.

ובכל הבעיות בגמרא שמסיקים ב"תיקו" רגילים לפרש ש"תיקו" הוא ראשי תיבות: "תשבי יתרץ
קושיות ואיבעיות", ומתוך דבריו למדו שלשה דינים, והורה להחמיר ממידת חסידות נגד
תוספתא. במציאות, כגון קביעת עובדות ומעשים לאמיתותם, כמו בתרומה שמסופקים בה אם
נטמאה או לא, כשיברר אליהו שלא נטמאה היא טהורה, וכן בבשר קדשים שהסיחו דעת ממנו,
למי שסובר שפסול משום חשש נגיעת טומאה, אמרו שאם יבוא אליהו ויטהרנה שומעים לו, ...

והבדל יש בין בירורי הספקות שעל ידי אליהו בדין והוראה לבירוריו במציאות הדברים. בדין הוא
מברר בתורת חכם גדול בתורה, והלכה כמותו, ולא בתורת נביא, שבכח הנבואה אי אפשר להורות
שום דין, כי "לא בשמים היא", ואין נביא רשאי לחדש דבר, ואף אליהו "היתר ואיסור אין תלוי בו
דלא בשמים היא", ואינו יכול לבטל אפילו גזרת חכמים אם פשט האיסור בכל ישראל, ולא מנהג
שנהגו העם, והוא לא יגרע ולא יוסיף על מה שכתוב בתורה. אבל בירורי הספקות והמעשים
במציאות סומכים עליו, כשיברר בכח הנבואה בתורת נביא ...

קדושת לוי ליקוטים

תיקו. הראשי תיבות ת'שבי י'תרץ ק'ושיות ו'אבעיות. ... ולמה יתרץ אליהו הקושיות והאבעיות,
הא יעמוד משה רבינו שנתן לנו התורה והמצוה ... והנה מי יכול להבחין זאת באיזה מדה צריך זה
העולם להתנהג שיופסק הלכה כמותו, מי שהוא בחיים והוא בזה העולם הוא יודע באיזה מדה
צריך זה העולם להתנהג, אבל מי שאינו חי אינו יודע כלל באיזה מדה צריך זה העולם להתנהג בו,
והנה אליהו הוא חי וקיים (תרגום יונתן במדבר כה, יב [על הפסוק: "לָכֵן אָמַר הַנְּנִי נִתֵּן לּוֹ אֶת־
בְּרִיתִי שְׁלוֹם" פירש: כתר יונתן {תרגום לעברית של "תרגום יונתן באראמית": בַּשְּׁבוּעָה אֲמֹר לּוֹ
מִן שָׁמַי הַנְּנִי גֹזֵר לּוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם וְאַעֲשֶׂהוּ מִלֶּאֱד חַי וְחַיָּה לְעוֹלָם לְבִשָּׂר הַגְּאוּלָּה בְּסוֹף הַיָּמִים];
זוה"ק ח"ג ריד, א) ולא טעם טעם מיתה והוא תמיד בזה העולם, ולכך הוא יפשוט הקושיות
ואבעיות, כי הוא יודע באיזה מדה צריך העולם להתנהג...

מלאכי פרק ג

(כב) זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: (כג) הִנֵּה אֲנִכִּי
שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יִקְרָא הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא: (כד) וְהִשִּׁיב לִב אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְלִב
בְּנֵים עַל אֲבוֹתָם פֶּן אֲבוֹא וְהִפִּיתִי אֶת הָאָרֶץ חָרָם: